Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!
Комуністычная партыя (большэвікоў) Беларусі

ПРАЧЫТАЎ — ПЕРАДАЙ ДРУГОМУ.

Совецкая Беларусь

ОРГАН ЦК КП(б) БЕЛАРУСІ, СОЎНАРКОМА І ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА БССР.

№ 52 (7493) СУБОТА 15 МАЯ 1943 г.

„Гітлераўскі ўрад і яго агенты павінны панесці поўную адказнасць і суровую кару за свае страшэнныя злачынствы, за гора і пакуты мільёнаў мірных грамадзян, якія гвалтоўна ўводзяцца ў нямецка-фашысцкае рабства“.

(З ноты Народнага Камісара Замежных Спраў тав. В. М. МОЛАТАВА).

ЗВАРОТ

3-га ЎСЕСЛАВЯНСКАГА МІТЫНГА ДА ПРЫГНЕЧАНЫХ СЛАВЯН ЕЎРОПЫ

Браты, прыгнечаныя славяне!

Больш года прайшло з часу нашага апошняга Ўсеславянскага мітынга. За гэты час магутная кааліцыя дэмакратычных дзяржаў на чале з Совецкім Саюзам, Англіяй і ЗША нанесла сур'ёзныя ўдары ворагу на сушы, морах і ў паветры. Чырвоная Армія, вытрымаўшы мацнейшы націск гітлераўскіх войск, пад кіраўніцтвам свайго вялікага палкаводца Сталіна нанесла фашысцкім ордам цяжкія паражэнні. Доблесная авіяцыя Англіі і ЗША наносіць сур'ёзныя ўдары па ваенна-прамысловых цэнтрах Італіі і Германіі. Іх войскі грамяць італа-нямецкіх акупантаў у Тунісе.

У вялікую пачэсную справу вызвалення прыгнечаных народаў ад гітлераўскіх прыгнятальнікаў славяне ўнеслі неацанімы ўклад сваім жыццём і крывёю.

Будучыя пакаленні славянскіх народаў з удзячнасцю ўспомняць герайчныя подвігі багатыроў—байцоў і камандзіраў Чырвонай Арміі, якія паказалі ўсяму свету сілу і магутнасць славянскай зброі. З гордасцю будуць успамінаць яны легендарны Сталінград і яго мужных абаронцаў. Слаўныя подвігі адважных рускіх, украінскіх і беларускіх партызан — гэтых народных мсціўцаў, навекі вечныя застануцца яркім прыкладам несакрушальнай волі славянскіх народаў да нацыянальнай свабоды і незалежнасці.

Нязгасная слава патрыётаў герайчнай Югаславіі. Партызанская армія Югаславіі вырасла ў магутную сілу, якая здолела адбіць чатыры наступленні нямецка - італьянскіх акупантаў. Партызанскія атрады крок за крокам вызваляюць родную зямлю ад захопнікаў.

Польскія патрыёты, змагаючыся за свабоду і шчасце сваёй радзімы, усё больш рашуча разгортваюць узброеную барацьбу з ненавіснымі нямецкімі акупантамі. Польскія партызаны пускаюць пад адкос варожыя эшалоны пад Варшавай, Кракавам, Люблінам, Радомам, узрываюць ваенныя склады, разбураюць сродкі сувязі.

Упершыню ў сучаснай вайне ў Еўропе чэхаславацкая воінская часць, сфарміраваная на тэрыторыі СССР, сустрэлася ў бітве не на жыццё, а на смерць са сваімі прыгнятальнікамі — гітлераўскімі разбойнікамі. Брацкая кроў чэхаў і славакаў, рускіх і ўкраінцаў змяшалася на палях бітваў, змацаваўшы навекі дружбу гэтых славянскіх народаў.

Браты славяне!

Нямецка-фашысцкі лагер перажывае цяжкі ваенны крызіс. Гітлераўская ваенная машына патрасяна да асновы. Нямецка-фашысцкія прыгнятальнікі стаяць перад немінучай катастрофай. Спрабуючы адтэрмінаваць час сваёй непазбежнай пагібелі, азвярэлы вораг рыхтуе новыя зладзействы, новыя крывавыя авантуры. Гітлераўцы праводзяць «татальную мабілізацыю». Яны ўганяюць на катаргу ў Германію сотні тысяч славян. Ператтвараючы іх у рабоў, фашысты прымушаюць славян каваць зброю супроць сваіх братоў, працаваць на нямецкіх гарматных караlёў, на прускіх памешчыкаў. Дзень і ноч з захопленых немцамі славянскіх земляў ідуць у Германію эшалоны рабоў—жанчыны, падлеткі, дзеці, старыкі. Кожны славянін, прыкаваны да нямецкага варштата, замяняе немца, які пайшоў на фронт, каб забіваць славян. Кожная куля, адлітая рукамі славяніна на нямецкім заводзе, нясе смерць брату-славяніну. Для славян «татальная мабілізацыя» азначае рабства, голад і смерць, новыя патокі свяшчэннай крыві нашых братоў і сёстраў, бясконцыя пакуты мільёнаў людзей.

Слухайце, браты славяне — чэхі, славакі, карпацкія ўкраінцы, палякі, сербы, харваты, славенцы, балгары, македонцы!

Мы зварачваемся да вас са славянскіх палёў, палітых крывёю сыноў і братоў нашых. З разбураных гарадоў і сёлаў, з партызанскіх лясоў—ад узброенага змагаючагася славянства — мы заклікаем усіх, каму дорага свабода, хто хоча жыць і працаваць у імя культуры, у імя дружбы і свабоды народаў — выходзьце на бой супроць гітлераўскай тыраніі! Час не чакае. Кожны дзень каштуе заняволеным славянам тысяч чалавечых жыццяў. Памнажайце вашы намаганні ў барацьбе. У імя светлай будучыні змяцем з твару зямлі нямецка-фашысцкіх рабаўласнікаў! Зрывайце гітлераўскую «татальную мабілізацыю». Граміце вярбовачныя атрады, ухіляйцеся ад яўкі на зборныя пункты, знішчайце спісы мабілізаваных. Усімі сродкамі сабатуйце зладзейскія планы фашыстаў. Арганізуйце масавае супраціўленне гвалтоўнаму ўводу славян у нямецкае рабства. Узрывайце знутры гітлераўскі тыл.

Прышоў час рашучых і неадкладных узброеных дзеянняў. Распальвайце полымя нацыянальна - вызваленчай вайны супроць нямецкіх і італьянскіх акупантаў!

Усюды, дзе гучыць наша славянская мова, арганізуйце партызанскія атрады і са зброяй у руках біце гітлераўскіх сабак. Не верце трусам і здраднікам, якія сцвярджаюць, што ўзброеная барацьба вядзе да дарэмных ахвяр. Не верце ім, што вы бяссільны перад гітлераўскімі зладзеямі. Не, тысячу разоў не! Ва ўзброенай барацьбе вы выратуеце сотні тысяч людзей ад гітлераўскіх катаў, ад галоднай смерці і рабства. Ва ўзброенай барацьбе вы знойдзеце самы кароткі шлях да выгнання нямецкіх захопнікаў з родных славянскіх земляў.

Браты славяне!

Разгортвайце ва ўсіх славянскіх краінах усенародную ўзброеную барацьбу супроць гітлераўскіх акупантаў.

Умацоўвайце баявое нацыянальнае адзінства. Аб'еднайце ўсіх чэсных людзей, якія ненавідзяць фашызм, незалежна ад іх паходжання, веравызнання, палітычных поглядаў. Ганіце трусоў і здраднікаў, подлых гітлераўскіх пасобнікаў, тых, хто сее разлад і недавер'е паміж славянскімі народамі. У гэтым—залог нашай перамогі над ворагам.

Бязлітасна помсціце нямецкім захопнікам за кроў і слёзы бацькоў і мацярэй, братоў і сёстраў. Толькі той верны сын сваёй радзімы, хто самаадданна змагаецца з ненавіснымі акупантамі.

Мы заклікаем да дзеяння, да ўзброенай барацьбы ўсіх, каму дорага свабода, дзяржаўная незалежнасць, культура, дэмакратыя, хто ганарыцца высокім званнем чалавека свабоднай зямлі.

Славяне, сыны Украіны, Беларусі, рускага народа, якія знаходзяцца на тэрыторыі, часова акупіраванай нямецкімі захопнікамі! Памнажайце свае баявыя подвігі! Нанасіце новыя магутныя ўдары нямецкім акупантам, разбурайце камунікацыі ворага, дэзарганізуйце яго тыл, рыхтуйце ўмовы для паспяховага наступлення Чырвонай Арміі, якая нясе вам вызваленне.

Народы Югаславіі! Сербы, харваты, славенцы! Ідзіце ў партызанскія атрады. Няхай ваша партызанская армія стане ўсенароднай арміяй вызвалення. Пашырайце баявыя наступальныя дзеянні. Ачышчайце родную зямлю ад нямецка-італьянскіх акупантаў!

Браты палякі! Арганізуйце адзіны нацыянальны фронт барацьбы супроць нямецка-фашысцкіх катаў. Рашуча парывайце з тымі, хто здраджвае польскаму народу, ідзе на змову з гітлераўцамі — злейшымі ворагамі палякаў — і падрывае ў польскага народа веру ў яго сілы. Распальвайце ва ўсю магутнасць полымя партызанскай вайны ў Польшчы! Да зброі ўсе, хто можа насіць яе! Зрывайце гітлераўскую «татальную мабілізацыю»! Толькі ў шчырай дружбе і баявым саюзе з рускімі, украінцамі, беларусамі і іншымі свабодалюбівымі народамі вы знойдзеце шлях да вызвалення ад нямецкага іга, шлях да свабоды.

Браты чэхі! Узмацняйце сабатаж і дыверсіі ў ваеннай прамысловасці. Пераходзьце да ўзброеных дзеянняў супроць нямецкіх акупантаў. Да зброі, чэхі! Стварайце партызанскія атрады! Граміце акупантаў!

Браты славакі! Стварайце партызанскія атрады, знішчайце нямецка - фашысцкіх захопнікаў і іх подлую агентуру. Усімі мерамі ўхіляйцеся ад мабілізацыі ў гітлераўскую армію. Славакі, насільна мабілізаваныя немцамі ў армію, пераходзьце на бок Чырвонай Арміі!

Да зброі, браты закарпацкія ўкраінцы! Вам ёсць дзе разгарнуцца ў вашых лясах. Знішчайце ненавісных акупантаў!

Браты балгары! Не дапускайце ўцягвання Балгарыі ў ваенныя дзеянні супроць вашых рускіх братоў і іх саюзнікаў. Балгарскія салдаты, якія знаходзяцца ў Югаславіі, Македоніі і Грэцыі, пераходзьце на бок партызан і разам з імі дабівайцеся вызвалення Балкан ад фашысцкіх захопнікаў!

Браты прыгнечаныя славяне! Станавіцеся ўсе, як адзін, пад светлы сцяг народнай вайны супроць гітлераўскіх імперыялістаў — смяртэльных ворагаў славянства!

Не складзем зброі, пакуль не пераможам!

Няхай жыве баявое адзінства славянскіх народаў!

Няхай жыве наша свабода!

Смерць нямецкім акупантам!

Аляксандр Гундораў—генерал-лейтэнант Чырвонай Арміі, старшыня Усеславянскага камітэта, **Божыдар Масларыч**—сербскі грамадскі дзеяч, прафесар, віцэ-старшыня Усеславянскага камітэта, **Здэнек Нeедлы** — чэшскі грамадскі дзеяч, прафесар, віцэ-старшыня Усеславянскага камітэта, **Ванда Васілеўская**—польская пісьменніца, старшыня Саюза польскіх патрыётаў, **Аляксандр Стаянаў**—балгарскі грамадскі дзеяч, доктар, член Усеславянскага камітэта, **Уладзімір Осьмінін**—адказны сакратар Усеславянскага камітэта, **Аляксей Талстой** — рускі пісьменнік, акадэмік, член прэзідыума Усеславянскага камітэта, **Якуб Колас** — беларускі пісьменнік, член прэзідыума Усеславянскага камітэта, **Тімафей Гарбуноў** — адказны сакратар журнала «Славяне», член Усеславянскага камітэта, **Нікалай Дзержавін**—акадэмік, член Усеславянскага камітэта, **Аляксандр Даўжэнка**—украінскі кінорэжысэр і пісьменнік, член Усеславянскага камітэта, **Фердынанд Казоўскі**—балгарскі грамадскі дзеяч, член Усеславянскага камітэта, **Ондра Лысагорскі**—чэхаславацкі паэт, член Усеславянскага камітэта, **Пятро Панч** — украінскі пісьменнік, член Усеславянскага камітэта, **Іван Рэгент**—славенскі грамадскі дзеяч, член Усеславянскага камітэта, **Дзюро Салай**—харвацкі грамадскі дзеяч, член Усеславянскага камітэта, **Радуле Стыйенскі**—югаслаўскі паэт, член Усеславянскага камітэта, **Аляксандр Фадзееў**—рускі пісьменнік, член Усеславянскага камітэта, **Марэк Чулен**—славацкі грамадскі дзеяч, член Усеславянскага камітэта, **Дзмітрый Шастаковіч**—рускі кампазітар, член Усеславянскага камітэта, **Стэла Благоева** — балгарскі грамадскі дзеяч, член Усеславянскага камітэта, **Дзмітрый Влахаў**—македонскі грамадскі дзеяч, член Усеславянскага камітэта, **Анатолій Дзьяканаў**—генерал-маёр Чырвонай Арміі, Герой Совецкага Саюза, **Міхаіл Шолахаў**—рускі пісьменнік, акадэмік, Мітрапаліт Кіеўскі і Галіцкі **Нікалай**—экзарх Украіны, **Васілій Ярэмчук**—камандзір падрыўнікаў украінскага партызанскага атрада, Герой Совецкага Саюза, **Матрона Лысенка**—дзяўчына-ўкраінка, што ўцякла з Мюнхена, з нямецкага рабства, **Васіль Казлоў**—камандзір злучэнняў беларускіх партызанскіх атрадаў, Герой Совецкага Саюза, **Антон Згрызек**—польскі рабочы, **Людвік Свабода**—палкоўнік Чэхаславацкай воінскай часці ў СССР, **Юзеф Туш**—славак-партызан, **Велімір Влаховіч**—югаслаўскі грамадскі дзеяч, **Стэфан Тучэк**—славак-партызан, **Козьяк Вінко**—харвацкі рабочы, **Драгоцін Гусцінчыч**—славенскі грамадскі дзеяч, **Уладзімір Томаў**—былы дэпутат Балгарскага парламента, **Аляксей Ігнацьеў** — генерал-маёр Чырвонай Арміі, **Пётр Капіца**—акадэмік, дырэктар Інстытута фізічных праблем Акадэміі Навук, **Трафім Лысенка**—акадэмік, украінскі грамадскі дзеяч, **Леанід Леонаў**—рускі пісьменнік, палкоўнік **Зігмунд Берлінг**—камандзір польскай дывізіі імені Тадэуша Касцюшка, **Кандрат Крапіва** — беларускі пісьменнік, **Аляксандра Яблачкіна**—Народная артыстка СССР, **Ларыса Александроўская**—Народная артыстка СССР і БССР, лаўрэат Сталінскай прэміі, **Валянціна Грызадубава**—Герой Совецкага Саюза, старшыня Антыфашысцкага камітэта совецкіх жанчын, **Еўгеній Фёдараў** — Герой Совецкага Саюза, старшыня Антыфашысцкага камітэта совецкай моладзі, **Іван Папанін**—двойчы Герой Совецкага Саюза, рускі грамадскі дзеяч, **Марыян Нашкоўскі**—польскі грамадскі дзеяч, **Нікалай Хмелеў**—Народны артыст СССР, лаўрэат Сталінскай прэміі, **Аляксандр Герасімаў** — заслужаны дзеяч мастацтваў, **Максім Міхайлаў**—Народны артыст СССР, лаўрэат Сталінскай прэміі, **Іван Казлоўскі** — Народны артыст СССР, лаўрэат Сталінскай прэміі, **Сцяпан Зініч**—харвацкі грамадскі дзеяч.

Нота Народнага Камісара Замежных Спраў тав. В. М. МОЛАТАВА

Аб масавым гвалтоўным уводзе ў нямецка-фашысцкае рабства мірных совецкіх грамадзян і аб адказнасці за гэта злачынства германскіх улад і прыватных асоб, якія эксплаатуюць паднявольную працу совецкіх грамадзян у Германіі

Народны Камісар Замежных Спраў тав. В. М. Молатаў накіраваў 11 мая г. г. усім паслам і пасланнікам краін, з якімі СССР мае дыпламатычныя адносіны, ноту наступнага зместу:

«Па даручэнню Ўрада Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік маю чэсць давесці да Вашага ведама наступнае:

Ваенныя і грамадзянскія ўлады Совецкага Саюза выявілі за апошнія шэсць месяцаў на тэрыторыі, вызваленай Чырвонай Арміяй ад нямецкай акупацыі ў ходзе зімовай кампаніі 1942—1943 гг., новыя доказы шматлікіх найжорсткіх злачынстваў нямецкіх улад над совецкім грамадзянскім насельніцтвам. Па планах і інструкцыях гітлераўскага ўрада і ваеннага камандавання, нямецка-фашысцкія ўлады паўсюды грабілі, катавалі, забівалі совецкіх грамадзян, умярцвлялі ваеннапалонных, падвяргалі суцэльнаму разбурэнню совецкія гарады і вёскі, уводзілі ў нямецкае рабства сотні тысяч совецкіх грамадзян. Нямецка-фашысцкія зверствы, прыклады якіх ужо даводзіліся Совецкім Урадам да ведама іншакраінных урадаў, ажыццяўляліся гітлераўцамі ўсюды, куды ступала іх нага, і мелі яшчэ больш усеабдымны характар, чым аб гэтым можна было меркаваць да выгнання немцаў з тэрыторыі, якая імі займалася.

Гвалтоўны ўвод у Германію, зверская эксплаатацыя і сістэматычнае знішчэнне прыгнятаемых совецкіх мірных жыхараў займаюць асобае месца ў доўгім ланцугу подлых злачынстваў нямецка-фашысцкіх захопнікаў і ў разліках іх главароў. Як бачна з дакументальнага матэрыяла, які маецца ў распараджэнні Совецкага Ўрада, гвалтоўным уводам совецкіх мірных грамадзян у рабства гітлераўская злачынная банда мае перш за ўсё мэту—папоўніць вострыя недахоп рабочай сілы ў Германіі і вызваліць з нямецкай прамысловасці дадатковыя людскія рэзервы для моцна патрапанай гітлераўскай арміі. Нямецка-фашысцкія ўлады і многія прыватныя асобы з грамадзянскага насельніцтва Германіі, якія эксплаатуюць паднявольную працу совецкіх грамадзян, падвяргаюць іх усялякім здзекам, прыніжэнню іх чалавечай годнасці і асуджаюць на пагібель ад непасільнай рабскай працы, голаду і катаванняў.

Совецкі Ўрад лічыць сваім абавязкам давесці да ведама ўсіх народаў новыя дакументы і факты аб нечуваных злачынствах, якія творацца немцамі над уганяемымі ў Германію совецкімі мірнымі грамадзянамі, якіхператвараюць у рабоў, а таксама заявіць аб немінучай расплаце за ўсе гэтыя злачынствы.

I.

Планы і загады гітлераўскіх улад аб заняволенні мірных жыхараў акупіраваных совецкіх раёнаў

Захопленыя Чырвонай Арміяй у штабах разгромленых нямецка-фашысцкіх войск дакументы, а таксама расказы і пісьмы совецкіх людзей, пісьмы германскіх салдат і афіцэраў і іх сваякоў сведчаць аб тым, што ператварэнне многіх соцень тысяч совецкіх грамадзян у рабоў, купля і абмен іх на спецыяльных нявольніцкіх рынках у Германіі ўзведзены ў сістэму, рэгламентаваную загадамі і распараджэннямі германскага ўрада.

Як бачна з дакументаў, якія ёсць у распараджэнні Совецкага Ўрада, яшчэ 7 лістапада 1941 года ў Берліне адбылася сакрэтная нарада, на якой рэйхсмаршал Герынг даў сваім чыноўнікам указанні аб выкарыстанні совецкіх людзей на прымусовых работах у Германіі. Першае ўказанне гаварыла: «Рускія рабочыя даказалі сваю здольнасць пры пабудове грандыёзнай рускай індустрыі. Цяпер іх належыць выкарыстаць для Германіі... Гэта з'яўляецца справай адпаведных улад і тайнай паліцыі». (Дадатак 1-ы да сакрэтнага цыркуляра № 42 006/41 гаспадарчага штаба германскага камандавання на Ўсходзе ад 4 снежня 1941 года).

У гэтым-жа цыркуляры (II раздзел дадатка) прадугледжваецца, што заняволеных совецкіх грамадзян «належыць скарыстаць галоўным чынам для дарожнага будаўніцтва, будаўніцтва чыгунак і ўборачных работ, размініравання і пабудовы аэрадромаў. Належыць расфарміраваць нямецкія будаўнічыя батальёны (напрыклад, ваенна - паветранага флота). Нямецкія кваліфікаваныя рабочыя павінны працаваць у ваеннай прамысловасці; яны не павінны капаць зямлю і разбіваць каменні, для гэтага існуе рускі».

«Рускага,—даваў указанне Герынг у тым-жа сакрэтным дакуменце (раздзел IV, пункт А-4),—неабходна скарыстаць у першую чаргу на наступных участках работы:

Горная справа, дарожнае будаўніцтва, ваенная прамысловасць (танкі, гарматы, апаратура для самалётаў), сельская гаспадарка, будаўніцтва, вялікія майстэрні (шавецкія майстэрні), спецыяльныя каманды для тэрміновых непрадбачаных работ».

У названым дакуменце Герынг у наступных словах пацвердзіў, што гітлераўская зграя нагла топча элементарныя міжнародныя нормы і правілы, якія прымяняюцца да грамадзянскага насельніцтва акупіраваных тэрыторый: «Выкарыстанне рускіх грамадзянскіх рабочых, — гаворыцца ў раздзеле «Б» сакрэтных указанняў,—і абыходжанне з імі павінны практычна ні ў чым не адрозніваюцца ад выкарыстання ваеннапалонных і абыходжання з імі».

Бесчалавечнасць рэжыму, устаноўленага нямецкімі фашыстамі для совецкіх ваеннапалонных, агульнавядома.

Нарэшце, у тым-жа дакуменце Герынг даў крывяжэрны загад не шкадаваць совецкіх людзей, прыгнаных у Германію, і расправіцца з імі самым жорсткім чынам па любому поваду. Гэты загад, які ўтрымліваецца ў раздзеле IV, пункта А-7 памянёнага дакумента, гаворыць: «Пры ўжыванні мер падтрымання парадку рашаючай умовай з'яўляецца хуткасць і строгасць. Павінны прымяняцца толькі наступныя рознастайнасці пакарання, без прамежных ступеняў: пазбаўленне харчавання і пакаранне смерцю рашэннем ваеннапалявога суда».

Для правядзення ў жыццё страшэннай рабаўласніцкай праграмы быў створаны велізарны чыноўніцкі апарат. «Галоўным упаўнаважаным па выкарыстанню рабочай **сілы»** Гітлер назначыў загадам ад 21 сакавіка 1942 года гаўляйтара Фрыца Заукеля. Апошні 20 красавіка 1942 года разаслаў у строга сакрэтным парадку ўрадавым і ваенным органам сваю «Праграму галоўнага ўпаўнаважанага па выкарыстанню рабочай сілы». У гэтым дакуменце гаворыцца: «Крайне неабходна поўнасцю выкарыстаць у акупіраваных совецкіх абласцях маючыяся людскія рэзервы. Калі не ўдасца добраахвотна прыцягнуць патрэбную рабочую сілу, то неабходна неадкладна прыступіць да мабілізацыі ці да гвалтоўнага падпісання індывідуальных абавязацельстваў. Побач з ваеннапалоннымі, якія ўжо ёсць і знаходзяцца ў акупіраваных абласцях, галоўным чынам неабходна мабілізацыя грамадзянскіх кваліфікаваных рабочых і работніц з совецкіх абласцей ва ўзросце старэй 15 год для выкарыстання іх на працы ў Германіі».

У той-жа «праграме» (раздзел «Задачы», пункт 4) Фрыц Заукель заяўляў:

«Для таго, каб заметна разгрузіць ад працы крайне занятую нямецкую сялянку, фюрэр даручыў мне даставіць у Германію з усходніх абласцей 400—500 тысяч адборных, здаровых і моцных дзяўчат».

Агенты Заукеля прыступілі да ўліку ўсяго працаздольнага насельніцтва ў акупіраваных раёнах СССР. Узятым на ўлік грамадзянам прапаноўвалі «добраахвотна» выехаць на працу ў Германію. Але так як добраахвотнікаў амаль не аказалася, немцы распарадзіліся ўжыць меры гвалту. Яшчэ 26 студзеня 1942 года «Гаспадарчы штаб германскага камандавання на Ўсходзе» ў сакрэтнай інструкцыі (№ БР 98 510/42) патрабаваў:

«Калі лік добраахвотнікаў не апраўдае чаканняў, то згодна загада ў часе вярбоўкі належыць ужываць самыя суровыя меры».

Падхлёстваючы сваіх падначаленых, Фрыц Заукель тэлеграфуе ім 31 сакавіка 1942 г. за № ФА 5780.28/729 наступны загад:

«Вярбоўка, за якую Вы адказваеце, павінна фарсіравацца ўсімі даступнымі мерамі, уключаючы суровае ўжыванне прынцыпу прымусовасці працы».

«Вярбоўшчыкі» гандляра рабамі Заукеля вынаходзілі розныя меры націску на совецкіх грамадзян, каб уцягнуць іх у нямецка-фашысцкае рабства. Тых, хто не з'яўляўся па выкліку акупацыйных улад, пазбаўлялі ўсіх сродкаў да існавання. Згаладалых людзей заманьвалі на вакзалы пад выглядам раздачы хлеба, а потым акружалі салдатамі і пад пагрозай расстрэлу пагружалі ў эшалоны. Але і гэтыя меры не дапамагалі. Тады нямецкія ўлады сталі рабіць развёрстку па гарадах і сельскіх раёнах, прычым кожны горад і раён павінны былі абавязкова паставіць пэўную колькасць жыхараў для адпраўкі ў Германію. Так, па раёнах акупіраванай часткі Ленінградскай вобласці, у прыватнасці ў раёне Пажарэвіцы, быў разасланы загад германскіх камендатур наступнага зместу:

«Валасным бургомістрам!.. Так як да гэтага часу на працу ў Германію заявілася вельмі малая колькасць людзей, то кожны валасны бургомістр павінен сумесна са старастамі вёсак паставіць яшчэ па 15 і больш чалавек з кожнай воласці для працы ў Германіі. Паставіць людзей паздаравей і ва ўзросце ад 15 да 50 год. Гэтых людзей патрэбна абавязкова да 4 чэрвеня 1942 года прыслаць у Пажарэвіцы. Камендант Пажарэвіцы».

У распараджэнні Совецкага Ўрада ёсць поўны тэкст даклада начальніка палітычнай паліцыі і службы беспаснасці пры кіраўніку СС у Харкаве «Аб становішчы ў горадзе Харкаве з 23 ліпеня па 9 верасня 1942 года».

«Вярбоўка рабочай сілы,—гаворыцца ў гэтым дакуменце,—дастаўляе адпаведным установам турботы, бо сярод насельніцтва наглядаюцца крайне адмоўныя адносіны да адпраўкі на працу ў Германію. Становішча ў цяперашні час такое, што кожны ўсімі сродкамі стараецца пазбегнуць вярбоўкі (прыкідваюцца хворымі, уцякаюць у лясы, падкупліваюць чыноўнікаў і т. д.). Аб добраахвотнай адпраўцы ў Германію ўжо даўно не можа быць і гутаркі».

Такім чынам, з афіцыйных германскіх дакументаў бачна, што масавы ўвод совецкіх грамадзян у нямецкае рабства, з прыраўнаннем іх да ваеннапалонных, з'яўляўся задачай, загадзя пастаўленай гітлераўскімі главарамі перад нямецка - фашысцкімі акупацыйнымі ўладамі, і што для ажыццяўлення гэтай задачы акупанты не спыняліся ні перад якім гвалтам над совецкім грамадзянскім насельніцтвам.

II.

Гвалтоўны ўвод совецкіх людзей у нямецка-фашысцкае рабства

У выкананне зладзейскіх планаў гітлераўскага ўрада нямецкія ўлады арганізавалі масавы ўвод мірнага совецкага насельніцтва ў нямецкую няволю з усёй акупіраванай совецкай тэрыторыі, ужо і не спрабуючы захоўваць нават бачнасці якой-небудзь «добраахвотнасці». На совецкай зямлі, якая захватвалася немцамі, няма літаральна ніводнага горада, ніводнага сяла, ніводнага населенага пункта, з якога нямецка-фашысцкія разбойнікі не пагналі-б у рабства значную частку насельніцтва, якая складае ў некаторых вялікіх гарадах дзесяткі тысяч мужчын, жанчын, падлеткаў і дзяцей.

Так, з Крывога Рога немцы гвалтоўна ўвезлі звыш 20 тысяч чалавек, з Курска і прылягаючых 9 раёнаў 29.381 чал., з Харкава (па афіцыйных германскіх даных на жнівень 1942 года) звыш 32 тысяч, з Марыупаля—60 тысяч, з Сталіна на прымусовыя работы ў Германію быў адпраўлен да ліпеня 1942 года 101 эшалон. З аднаго толькі сяла Малінаўка Харкаўскай вобласці гітлераўцы пагналі ў нямецкае рабства 820 мужчын, жанчын і дзяцей. У сяле Салдацкім Варонежскай вобласці гітлераўцы сабралі з навакольных вёсак 11 тысяч чалавек, сярод якіх было многа жанчын, падлеткаў і дзяцей; некалькі дзён няшчасныя знаходзіліся ў канюшнях, хлявах, зямлянках; нямецкія ўлады марылі іх голадам і нікуды не выпускалі, а потым пагналі ў Германію. У Варанцова - Аляксандраўскім, Стаўропальскага края, гітлераўцы напярэдадні свайго адступлення сагналі 800 совецкіх грамадзян з тым, каб гвалтоўна адправіць іх у Германію, і толькі падаспеўшыя часці Чырвонай Арміі выратавалі мірных жыхараў ад страшэннага лёсу.

Ва ўсіх вызваленых ад захопнікаў гарадах і сёлах часці Чырвонай Арміі выяўляюць шматлікія факты масавага ўгону грамадзянскага насельніцтва ў нямецкае рабства. Маюцца прызнанні гітлераўскіх главароў, якія даюць некаторае ўяўленне аб гіганцкіх маштабах небывалага ў гісторыі цывілізаваных народаў запалоньвання і ператварэння ў рабоў мільёнаў мірных жыхараў. Так, па сцвярджэнню гітлераўскага сатрапа «рэйхскамісара Украіны» Эрыха Коха, апублікаванаму ў студзені 1943 г. у газеце «Дэйчэ Украіне Цэйтунг», «у Германію накіравана 710 тысяч украінцаў». Па заяве ўзначальваемага Заукелем «Упраўлення па выкарыстанню рабочай сілы», апублікаванаму ў газеце «Мінскер Цэйтунг» 14 студзеня г. г., «за 1942 год у Германію адпраўлена каля 2 мільёнаў душ з акупіраваных абласцей на Ўсходзе».

Як бачна з дакументальных матэрыялаў і паказанняў жыхараў вызваленых Чырвонай Арміяй раёнаў, нямецка-фашысцкія ўлады з месяца ў месяц ахоплівалі сваёй гвалтоўнай «вярбоўкай» усё новыя катэгорыі насельніцтва і ў некаторых пунктах, асабліва пры адступленні, уводзілі з сабою, для адпраўкі ў глыбокі германскі тыл, пагалоўна ўсё насельніцтва, здольнае перасоўвацца. Калі раней агенты гітлераўскіх гандляроў рабамі імкнуліся адбіраць толькі фізічна найбольш здаровых і вынослівых, ва ўзросце пераважна ад 15 да 45 год, то за апошнія месяцы, якія саўпадаюць з праводзімай гітлераўцамі «татальнай» (усеабдымнай) мабілізацыяй, у рабства ўводзяцца і хворыя, і інваліды, прычым узрост занявольваемых хістаецца ўжо паміж 12 і 60 гадамі. З уласцівай гітлераўцам садысцкай лютасцю яны разбіваюць пры ўводзе ў рабства сем'і, разлучаючы бацькоў і дзяцей, братоў і сёстраў, жонак і мужоў.

Цэлыя гарады і раёны абезлюдзелі ў выніку арганізаванага пахішчэння і знішчэння совецкіх людзей гітлераўскімі людаедамі. Вось некаторыя тыпічныя даныя па нядаўна вызваленаму Чырвонай Арміяй Гжацкаму раёну Смаленскай вобласці: у гэтым раёне, які налічваў да нямецкай акупацыі 32 тысячы жыхараў, засталося да моманту прыходу Чырвонай Арміі каля 7 з паловай тысяч чалавек, прычым з вёсак Гжацкага раёна ў Германію было ўгнана 5.419 чалавек, у тым ліку 624 «працаздольных» дзіцяці ва ўзросце менш 14 год, а ў горадзе Гжацку, у якім да акупацыі было больш 13 тысяч жыхараў, у дзень вызвалення ад захопнікаў аказалася нямногім больш адной тысячы чалавек — у пераважнай большасці сваёй разлучаных са сваімі бацькамі малалетніх дзяцей.

Угон совецкіх людзей у нямецкую няволю амаль паўсюды суправаджаюць крывавыя рэпрэсіі захопнікаў супроць совецкіх грамадзян, якія хаваюцца ад палюючых за імі гандляроў рабамі. Так, у Гжацку немцы расстралялі 75 мірных жыхараў горада, якія не з'явіліся на зборны пункт, куды яны былі выкліканы позвамі каменданта для адпраўкі ў Германію. У Палтаве ў канцы снежня 1942 года была прыгаворана да шыбеніцы група 65 чыгуначнікаў, якія адмовіліся ехаць на гітлераўскую катаргу ў Германію. Акупацыйныя ўлады прыраўніваюць усіх ухіляючыхся ад «вярбоўкі» ў Германію—да партызан, абвяшчаюць іх па-за «законам», накіроўваюць карацельныя экспедыцыі ў раёны, якія не выканалі «развёрсткі» па пастаўцы рабоў, спальваюць цэлыя вёскі і расстрэльваюць сотні людзей. У вёсках Слуцкага раёна ў Беларусі ў канцы лютага г. г. былі вывешаны аб'явы за подпісам германскага акруговага камісара, у якіх гаварылася: «Усе жыхары, як мужчыны, так і жанчыны, нараджэння 1900—1927 гг., павінны з'явіцца 2 сакавіка 1943 года ў 10 гадзін раніцы ў павятовую ўправу для агляду і адпраўкі на работу ў Германію. Узяць з сабой вопратку, абутак і маршавае харчаванне на 3—4 дні. Хто не з'явіцца—будзе западозраны ў бандытызме і з ім паступяць адпаведным чынам». У Беларусі, у раёне Ганцэвічы (на паўднёвы ўсход ад Баранавіч) нямецкая карацельная экспедыцыя спаліла ў першай палове сакавіка г. г. дзесяткі вёсак і расстраляла сотні жыхараў у выглядзе рэпрэсіі за няяўку жыхараў для адпраўкі на нямецкую катаргу.

З розных пунктаў Літоўскай і Латвійскай ССР паведамляюць аб арганізаваным гітлераўцамі паляванні на людзей, якіх заганяюць як на прымусовую працу на будаўніцтву ўмацаванняў, так і на зборныя пункты для адпраўкі ў нямецкае рабства ў Германію і акупіраваныя ёю краіны. На будаўніцтва абарончых збудаванняў у Прыбалтыйскіх совецкіх рэспубліках мабілізавана звыш 300 тысяч чалавек, прычым супроць ухіляючыхся ад занясення ў спісы так званага «працоўнага фронта» і ад адпраўкі ў Германію **прымяняюцца** самыя жорсткія рэпрэсіі, аж да павешання.

Совецкія грамадзяне на захопленых немцамі тэрыторыях усё часцей і ўсё арганізаваней аказваюць нямецкім рабаўласнікам і іх агентам мужнае супраціўленне. З прыбалтыйскіх, украінскіх, беларускіх раёнаў паступаюць шматлікія паведамленні аб масавым уходзе не толькі дарослага мужчынскага насельніцтва, але і хаваючыхся ад угону ў Германію жанчын і падлеткаў—у партызанскія атрады, у радах якіх яны ахоўваюць сваю свабоду. Рост партызанскага руху ў сувязі з супраціўленнем совецкіх людзей гвалтоўнаму ўводу іх у нямецкае рабства з трывогай прызнаецца ў радзе сакрэтных данясенняў германскіх ваенных і паліцэйскіх органаў.

(ПРАЦЯГ НА 3 СТАР.)

Нота Народнага Камісара Замежных Спраў тав. В. М. МОЛАТАВА

Аб масавым гвалтоўным уводзе ў нямецка-фашысцкае рабства мірных совецкіх грамадзян і аб адказнасці за гэта злачынства германскіх улад і прыватных асоб, якія эксплаатуюць паднявольную працу совецкіх грамадзян у Германіі

Уганяючы совецкіх людзей у фашысцкае рабства, немцы наладжваюць на іх аблавы, арганізуюць карацельныя экспедыцыі, акружаюць цэлыя раёны, гарады, ловяць людзей на дарогах, заганяюць на зборныя пункты. У распараджэнні Совецкага Ўрада ёсць шматлікія матэрыялы, якія адлюстроўваюць нечалавечыя ўмовы гвалтоўнай адпраўкі совецкіх мірных грамадзян у Германію ў забітых вагонах, якія ахоўваюцца салдатамі ці паліцыяй. Дзень і ноч з акупіраваных раёнаў Украіны, Беларусі і Расіі ідуць у Германію эшалоны нявольнікаў. Людзей грузяць, як жывёлу, па 60—70 чалавек у адзін таварны вагон. Знясіленых і хворых выкідаюць з вагонаў, пад адкос, усцілаючы трупамі совецкіх людзей дарогі на захад.

Жыхар вызваленага часцямі Чырвонай Арміі горада Мілерава Раіса Давыдзенка, якая вырвалася з фашысцкага палону, расказвае: «У халодных таварных вагонах было так цесна, што нельга было нават павярнуцца. У кожным вагоне ехаў наглядчык, які на ўсякую просьбу адказваў ударам палкі. Усю дарогу нас марылі голадам...»

Калгасніца Варвара Бахціна з сяла Нікалаеўка Курскай вобласці расказвае: «У Курску нас уштурхнулі ў цялятнік па 50—60 чалавек у вагон. Выходзіць не дазвалялі. Нямецкі вартавы ўвесь час даваў нам па шыі. У Льгове нас высадзілі, тут мы праходзілі агляд спецыяльнай камісіі. У прысутнасці салдат прымушалі распранацца дагала, аглядалі цела. Чым бліжэй да Германіі, тым усё больш пусцеў наш эшалон. З Курска ўзялі 3.000 чалавек, але амаль на кожнай станцыі выкідвалі хворых і паміраючых ад голаду людзей. У Германіі нас змясцілі ў лагер, дзе знаходзіліся совецкія ваеннапалонныя. Гэта быў участак у лесе, які быў аплецены высокай агарожай з калючага дроту. Праз чатыры дні нас размеркавалі па месцах. Я, мая сястра Валенціна і яшчэ 13 дзяўчат папалі на ваенны завод».

Белашкурскі Владзімір Пятровіч, 1924 года нараджэння, жыхар сяла Сярэдне-Цёплае, Верхне-Цеплянскага раёна Варашылаўградскай вобласці, які вырваўся 8 кастрычніка 1942 года з Германіі, паведаміў: «Па дарозе нямецкія салдаты нас збівалі. Я бачыў сам, калі нашы падлеткі выбягалі на станцыях напіцца вады, але салдаты іх збівалі. Збіенню падпадалі таксама мабілізаваныя дзяўчаты, іх заганялі ў вагоны і зачынялі на замкі. Грамадзянскае насельніцтва Германіі зневажала нас, сыпала ў вочы пясок і кідала каменні, а дзеці дражнілі нас словамі «рускія свінні». Наш эшалон знаходзіўся ў дарозе 12 сутак. 18 верасня 1942 г. мы прыехалі ў нямецкі горад Гале. Калі мы прыехалі, нас выстраілі, прышлі нямецкія барыні, пачалі выбіраць сабе дзяўчат у рабыні».

Такім чынам, трэба лічыць устаноўленым, што нямецка-фашысцкія ўлады, спрабуючы атрымаць мільёны рабоў, ужываюць у адносінах да совецкага грамадзянскага насельніцтва зверскія гвалты, а таксама ствараюць пры адпраўцы захопленых совецкіх грамадзян у нямецкую няволю такія ўмовы, пры якіх значная іх частка гіне ўжо ў дарозе ад голаду, пабояў і жывёльных умоў перавозу людзей у Германію.

III.

Нечалавечыя пакуты і гібель совецкіх грамадзян у нямецка-фашысцкай няволі

Для соцень тысяч совецкіх грамадзян, якія ўгнаны ў Германію, гітлераўскія рабаўласнікі ўстанавілі яшчэ больш жахлівыя ўмовы катаржнай працы, чым у горшыя часы старажытнага рабаўласніцтва. Совецкія грамадзяне загнаны ў канцэнтрацыйныя лагеры, якія агароджаны калючым дротам. Іх гоняць на працу і назад калонамі, пад ахоўвай узброеных гітлераўцаў. Совецкіх людзей пазбавілі імя, іх выклікаюць па нумарах. Рускія і ўкраінцы атрымліваюць спецыяльныя апазнавальныя знакі: першыя — знак з белай акантоўкай па краях і словам «Ост» пасярэдзіне; другія — носяць такі-ж знак, з жоўтай акантоўкай. Совецкія грамадзяне не могуць адлучацца з лагера. Для совецкіх людзей, кінутых у рабства, устаноўлен галодны рэжым. Герынг прадпісаў у сваіх памянёных вышэй указаннях:

«Рускі непатрабавальны, таму яго лёгка пракарміць без прыкметнага парушэння нашага харчовага баланса. Яго не варта песціць і прывучаць да нямецкіх харчоў».

У саміх фашысцкіх нямецкіх газетах сустракаюцца такія апісанні становішча совецкіх грамадзян у Германіі, як напрыклад, наступныя апублікаваныя ў «Франкфуртэр цэйтунг» 17 красавіка 1942 г.:

«Рабочыя акупіраваных совецкіх абласцей стаяць у лагеры, які агароджаны калючым дротам. Гэтых людзей, прывезеных з Харкаўскага раёна ў Германію, патрэбна, зразумела, трымаць у строгасці, глядзець за імі, бо няма ніякай гарантыі, што паміж імі няма большэвікоў, здольных да актаў сабатажу. Іх бліжэйшы начальнік... падтрымлівае аўтарытэт пры дапамозе бізуна».

Жахлівыя дакументы нечалавечых пакут нашых людзей на нямецкай катарзе адлюстраваны ў пісьмах да родных.

«Матуля,—піша Нона Г. 8 кастрычніка 1942 г. з нямецкага лагера, — надвор'е тут дрэннае, ідуць увесь час дажджы. Я хаджу босая, таму што ў мяне абутку няма. Хаджу, як жабрачка. Хлеб атрымліваем два разы ў дзень па сто грамаў. Працуем 12 гадзін у дзень. Матулька, сум страшэнны. Апрача завода і баракаў нічога не ведаем. Як прыду з работы, павалюся на ложак, наплачуся ўволю, прыгадаю дом і Вас, і з тым засну. За кароткі час нашага жыцця тут мы ўсе выбіліся з сіл, недасыпаем, недаядаем. У маленькім пакоі нас 16 чалавек, усе ўкраінкі і я. Калі прыдзецца ўбачыцца, то раскажу ўсё. Але ўбачыцца бадай ці давядзецца, таму што зімаваць застаемся ў летніх бараках з дошак. Пры такім харчаванні, ды без сну, ды голай і босай не выжыць мне. Калі можаце, не адкажыце ў маёй просьбе, вышліце часнаку і цыбулі, таму што харчы аднастайныя. У мяне ўжо баляць дзёсны — цынга пачынаецца».

У другім пісьме, 10 лістапада 1942 года, тая-ж совецкая дзяўчына піша: «Наша жыццё, матулька, горш, чым у сабак. Суп даюць такі-ж зялёны, які па-ранейшаму ніхто не есць. У мяне ад думак высах мозг і вочы ад слёз не бачаць. Сёння ўсе 12 гадзін працавалі галодныя. Але плач, не плач, а працаваць патрэбна... Якая-ж можа быць праца ў чалавека галоднага з дня на дзень. Прыдзе начальнік ці немка, якая сядзіць побач, падгоніць: «Нона, арбайтэн, шнэлер, шнэлер!» («Нона, хутчэй, хутчэй працаваць!»). Дарагая матуля, як мне цяжка без Вас. Я не ў сілах стрымаць слёз. Я ад крыўды плачу. Ой, ёсць яшчэ горай, яшчэ цяжэй, але я не ў сілах апісаць... Мы прывыклі ўжо да таго, што ў дзве гадзіны ночы адкрываюцца дзверы, паліцай запальвае агонь і крычыць: «Ауфштэен!» («Устаць!»). Адразу ўсе ўстаем і выходзім на двор. Стаім гадзіну. Пачынаюць нас лічыць. Чакаем другую змену, калі ўзыйдзе на двор. Замярзаем, пакуль стаім на двары. Ці магчыма — амаль босыя ўсе. А іншы раз праліўны дождж ідзе ці мароз. Я проста не ў сілах усіх перажыванняў і пакут апісаць... Матуля, я стамілася. У горад нас не адпускаюць, жывем у лесе. Пачулі, што нас пераводзяць на другі завод. Зараз працуем разам з украінцамі, французамі і сербамі. Матуля, калі можна, то вышліце пасылку—цыбулі і часнаку — у мяне цынга. Не адкажыце ў маёй просьбе».

Вывезеная ў Германію дзяўчына Маша Н. з Варашылаўградскай вобласці піша сваёй маці:

«Добры дзень мая дарагая і любімая матуля. Пішу табе пісьмо чацвертае, але адказу няма ніякага. Мама, жыву я ў гаспадара. Сям'я маленькая: іх двое і адно дзіцё, але работы мне, матуля, хапае. Усяго 8 пакояў і адзін калідор. Устаю ў 5 г. раніцы, кладуся я ў 10 гадзін ночы. Мама, кожны дзень мыю я раніцою і вечарам. Гаспадар заўсёды крычыць, так я яго баюся, што мяне ахапляе жах і я крычу ва сне. За ўвесь час адзін раз пусцілі мяне ў нядзелю ў лагер да нашых. Я вярнулася і спазнілася на поўгадзіны. Мама, як мяне гаспадар біў па твару, ірваў за косы, так я ўсё жыццё не забуду. Мама, заплацілі мне за месяц 7 марак і 50 пфен. Сваё я апошняе данашваю, няма нічога ў мяне іхняга. Мама, нам гаварылі, каб мы паслалі дамоў пісьмы, каб з дому выслалі пальто, валенкі. Прашу цябе, залатая матуля, будуць прымушаць, нічога сюды не высылай, усёроўна не атрымаю. Што мне рабіць? Дамоў не пускаюць, а больш цярпець няма сіл. Кожны дзень плачу і напэўна адзін выхад, пакончыць сваё жыццё. Матуля, родная, калі хочаш бачыць мяне жывую, выручы мяне адсюль з няволі. Далей я не магу жыць і ўсё гэта цярпець. Матуля, родная, пастарайся гэта зрабіць. Я табе аддзякую, калі толькі буду жывая. Ну, матулька, больш не магу пісаць, слёзы душаць. Цалую ўсіх родных. Твая пакуль дачка—Маша».

Совецкая дзяўчына Надзя Л. піша з г. Хемніца на радзіму: «Дарагая матуля! Мы жывем у бараку—60 душ, спім на саломе. У гэтым бараку вельмі холадна. На працу мы ходзім на трыкатажную фабрыку. Працуем з 6 гадзін раніцы да 9 гадзін вечара, есці нам даюць раніцою талерку вару (кіпятку) і 50 гр. хлеба, на абед суп без хлеба, на вячэру суп без хлеба. А яшчэ на рабоце даюць хлеб—раніцою 25 гр. і ў абед 25 гр. Харчы, дарагая матуля, дрэнныя, але гэта нічога, калі-б толькі дамоў. Пісьмо мы ваша атрымалі, матуля, і плакалі. Вельмі я сумую, што жыву ў няволі. Не бачу свету, не бачу нічога, апрача свайго барака страшэннага. Нас водзяць на працу і з працы, як нявольнікаў».

Маня К. піша родным: «Мы жывем у Германіі ў горадзе Бланкенбургу. Працуем у гаспадара 33 чалавекі. Тут і ўкраінцы, палякі, французы і рускія. Кормяць нас дрэнна. Хлеба даюць вельмі мала. Працы па горла. За намі глядзіць наглядчык. За кожным нашым крокам сочыць. Нікуды не пускаюць. Толькі з працы, ды на працу. Працуем па 12 гадзін, а на працу хадзіць няма ў чым. Грошай нам не даюць. Дарагі татачка, як надакучыла быць нявольнікамі і працаваць няма ведама на каго і за што. Ды і працу нашу не цэняць. Нас усе праследуюць і смяюцца. Былі-б крыллі, прыляцела-б на родную старонку».

Дзяўчына Ф. Н. піша родным у Курск у часе яго акупацыі немцамі: «Мы ў Германіі заключоныя. Нам жывецца вельмі дрэнна. Працуем у полі. Харчуемся два разы—раніцою 200 грамаў хлеба і ў абед адну міску супу. Працы вельмі многа. Я вельмі, вельмі шкадую, што паехала ў Германію. У нашага гаспадара 28 чалавек — рускія, полькі, француженкі. Апрача таго, 15 польскіх дзяўчат у другога гаспадара, толькі яны спяць і харчуюцца ў нашага гаспадара. Мы з Кацяй жывем разам, спім на адным ложку. Матуля, мы працуем у Германіі за дзякуй. Усё сваё знасіла, купіць няма дзе і грошай няма. Папрацавалі чатыры месяцы і ні адной капейкі не атрымалі. Жывем у турме. Адным словам, здагадайцеся, як жывем».

З лагера ў гор. Штутгарце 3 студзеня 1943 г. Леанід Д. піша на радзіму ў гор. Шчыгры, Курскай вобласці: «Добры дзень, дарагія родныя, тата, мама, Рая, Ваня і брацік Юрык. Перш за ўсё я хачу Вам апісаць сваё жыццё спачатку да канца. Дарагія родныя, калі мы прыехалі ў Германію, нас сартавалі ў размяркоўчым лагеры і я з таго часу разлучыўся з сястрою Зояй і да гэтага часу не бачыў яе. Мілая матуля, хадзілі брудныя, не купаліся па два месяцы, кармілі вошай. Завод ад лагера пяць клм., а ад харчавання я ледзь пераста́ўляю ногі, так што гэта жыццё ў Германіі застанецца на ўсё маё жыццё ў памяці. Калі выжыву і вярнуся дадому, то ўсё раскажу, так што ў вас, мае родныя, устануць валасы дыбам. Я ўжо рашыў пакончыць сваё жыццё, але ўстрымаўся, думаю, прыдзе наш лепшы час. Дарагая матуля, калі-б былі ў мяне крыллі, як-бы паляцеў адсюль».

17-гадовая Ніна С. піша з чужыны на радзіму 18 жніўня 1942 года: «Дарагія бацькі, тата і мама, я знаходжуся ў гор. Зоненбергу, жыву ў бараку, працую на фабрыцы. Як цяжка! Я зусім схуднела. Матуля, мы жывем за кратамі, як турэмныя. Я туфлі ўжо знасіла і хаджу разутая на працу... Як цяжка жыць! Ой, як я перажыву ўсё гэта...»

Філіп Боцман, які страціў здароўе на нямецкай катарзе і вярнуўся на радзіму, расказвае: «...Вёска Міронаўка павінна была паставіць для адпраўкі ў Германію 20 юнакоў і дзяўчат. Хапалі моладзь на вуліцах, бралі ноччу ў пасцелях. Двойчы мне ўдавалася схавацца, вырвацца, на трэці раз мяне злавілі, замкнулі ў вагоне. Разам з другімі я папаў у Берлін. У халодную казарму, абнесеную высокім парканам, загналі некалькі сот чалавек. Спалі на каменнай падлозе. Я папаў на трыкатажную фабрыку, дзе выраблялі ваеннае абмундзіраванне. Працавалі тут французы, ваеннапалонныя палякі, іспанцы. Больш за ўсё падазрона і прыдзірліва адносіліся нямецкія майстры і наглядчыкі да рускіх. Ледзь што—пабоі, лаянка. Працавалі не разгінаючы спіны, моўчкі. Абед тут-жа, у цэху—міска халоднага супу з бульбяных шалупін. Хлеба да гэтага абеду ўжо не заставалася. Усе 300 грамаў сурагатнага хлеба з'ядаліся яшчэ раніцою. Вечарам прыганялі назад у казармы. І так кожны дзень. Зморанасць, голад, туга. Адна дзяўчына з Орлоўскай вобласці, збітая наглядчыкам, павесілася. Некаторыя спрабавалі ўцячы, але гэта было цяжка—выдасць першы-ж немец, які прызнае ў табе рускага. Для лоўлі ўцекачоў немцы карыстаюцца сабакамі. Голад, цяжкая праца падарвалі маё здароўе».

Аб нечалавечых умовах, у якія пастаўлены злачынным гітлераўскім урадам совецкія людзі, угнаныя ў Германію і асуджаныя ім на смерць, сведчаць не толькі шматлікія афіцыйныя нямецкія загады і інструкцыі, пісьмы совецкіх грамадзян з Германіі, але і пісьмы немцаў да салдат і афіцэраў германскай арміі, якія знаходзяцца на совецка-германскім фронце.

У забітага нямецкага салдата Вільгельма Бока 221 нямецкай пяхотнай дывізіі знойдзена пісьмо ад мацеры з Хемніца. У ім гаворыцца:

«Многа рускіх жанчын і дзяўчат працуюць на фабрыках «Астра Верке». Іх прымушаюць працаваць па 14 і больш гадзін у дзень. Зарплаты яны, вядома, ніякай не атрымліваюць. На працу і з працы яны ходзяць пад канвоем. Рускія настолькі стомлены, што літаральна валяцца з ног. Ім часта пападае ад аховы бізуном. Паскардзіцца на пабоі і дрэнныя харчы яны не маюць права. Мая суседка на-днях набыла сабе работніцу. Яна ўнесла ў касу грошы і ёй прадаставілі магчымасць выбіраць па густу любую з толькі-што прыгнаных сюды жанчын з Расіі».

Салдату Эліну Шылінг піша Лота Мелер з Пуфенгаузена 10 жніўня 1942 года: «Нядаўна тут, у Пуфенгаузене, з'явіліся рускія. Цікавае прадстаўляюць нам жыццё: у адной кішэні слоўнік, а ў другой рэвальвер».

Тысячы совецкіх грамадзян не вытрымліваюць дзікіх умоў рабства. У лагерах пануе вялікая смяротнасць.

Салдату Ото Тэск, 6 роты 4 палка 32 нямецкай пяхотнай дывізіі піша Фрыда Путц з Гюльтцэ ля Альтэнтрэптова, акруга Дэмін 30 красавіка 1942 года:

«...Тут у сераду зноў пахавалі двух рускіх. Іх цяпер тут на могілках пахавана пяцера ўжо, і двое ўжо зноў пры смерці. Ды і што ім жыць, трэба было-б іх усіх перабіць...»

Злачынны ўрад Германіі арганізаваў куплю-продаж ператвораных у рабоў совецкіх грамадзян. За невялікую плату, якая не перавышае 10—15 марак за чалавека, кожны немец можа набыць сабе рабоў. У Германіі арганізаваны рынкі нявольнікаў. Тут, як у часы рабаўласніцкага ладу, пакупнікі рабоў спрабуюць мускулы на руках і нагах у совецкіх грамадзян, якія прадаюцца ў рабства, абменьваюць знясіленых бязлітаснай эксплаатацыяй рабоў на больш моцных.

Унтэр-афіцэру Іосіфу Вікерт, п/п № 261873, яго жонка Марыя Вікерт з Франквейлера піша: «...Я табе яшчэ не паведамляла аб атрыманні пасланых табою 100 марак. Я тут-жа аддала іх тваёй мацеры, каб яна магла купіць палонных. Цяпер гэта не так дорага».

Старшаму ефрэйтару Францу Кнапе, п/п № 08999 піша жонка Рут Кнапе, з Грума, у Ангальтэ: «...Украінца ў мяне больш няма... Ён нічога не хацеў слухаць і быў страшэнны гультай. Цяпер ён у Герберта. Мы хацелі паглядзець, ці не падыйдзе ён у больш буйнай гаспадарцы, але і там ён тое-ж самае. Я паведаміла аб гэтым па тэлефону ў Бюро працы. Але калі прыбудзе новы транспарт, яны мне сказаць не маглі. Герберт пакуль яго трымае, а потым абменіць яго».

У руках рабаўласнікаў совецкія грамадзяне церпяць нечалавечыя жорсткасці і эксплаатацыю. Совецкія грамадзяне на ноч замыкаюцца ў халодныя кладовыя і хлявы. Іх кормяць упрогаладзь і катуюць непасільнай працай. Над совецкімі людзьмі здзекуюцца, усяляк прыдушаючы ў іх чалавечую годнасць. 16-гадовая дзяўчына Валя Дзёмушкіна вярнулася на радзіму з Нюрнберга. Яна расказала: «Я працавала ў немкі. Муж яе обер-лейтэнант Карл Шток забіты на ўсходнім фронце пад Сталінградам. 1 студзеня 1943 г. у фрау Шток на навагодні абед павінны былі прыйсці госці. Занятая працай і сваімі невясёлымі думамі, я не заўважыла, як закіпела і пачало ліцца на электрычную плітку малако, пастаўленае кухаркай. Па кухні распаўсюдзіўся смурод. Раз'юшаная барыня ўварвалася на кухню, вырвала з маіх рук каструлю з рэшткаю малака і плюхнула мне ў твар. Я згубіла прытомнасць. Апамяталася ў бальніцы і адчула нязносны боль і цемру. Я аслепла. Тры тыдні праляжала ў бальніцы і потым доўга прабіралася зноў на радзіму».

Надзя С., 16 год, вучаніца 9 класа адной сярэдняй школы Варашылаўградскай вобласці, піша: «Немцы гвалтоўна адправілі амаль усю нашу моладзь на катаржную працу ў Германію. На вакзале ў час ад'езду былі стогны і плач. Плакалі ад'язджаючыя і праважаючыя. Мяне і яшчэ

(ПРАЦЯГ НА 4-й СТАР.).

Нота Народнага Камісара Замежных Спраў тав. В. М. Молатава

Аб масавым гвалтоўным уводзе ў нямецка-фашысцкае рабства мірных совецкіх грамадзян і аб адказнасці за гэта злачынства германскіх улад і прыватных асоб, якія эксплаатуюць паднявольную працу совецкіх грамадзян у Германіі

16 дзяўчат накіравалі ў г. Швац. Тут адбываўся самы сапраўдны гандаль рускімі людзьмі. Немцы і немкі паварачвалі нас ва ўсе бакі, вымяралі і ашчупвалі. Мяне купіў булачнік Карл В. Ён прымушаў мяне працаваць з 6 гадзін раніцы да позняй ночы. Хоць я і жыла ў булачніка, але хлеб ела рэдка. Кожны дзень я мыла падлогу, мыла бялізну раніцою і вечарам, нянчыла дзяцей, апранала іх. Фраў была не вельмі злая— таўхане, ушчыпне ці па галаве ўдарыць, але не вельмі больна. Толькі было крыўдна, як успомніш, што вучылася ў восьмым класе, вывучала французскую мову, гісторыю, а тут сама стала рабыняй, як у перыяд рымскага панавання. Ад непасільнай працы, голаду і пабояў я захварэла. Крыху паправіўшыся, я ўцякла на радзіму. У Брэст-Літоўску мяне затрымалі і пасадзілі ў канцлагер. У гэтым лагеры, у напалову разбураных хлявах, пакутвалі тысячы совецкіх грамадзян. Штодзённа з лагера выносілі 10—15 трупаў...».

Нямецкія рабаўласнікі часта адкрыта выхваляюцца сваімі зверствамі над совецкімі людзьмі. Падрадчык Ларэнс Шпеер піша свайму зяцю салдату Іозефу Шпееру: «У нас цяпер працуе ўкраінская дзяўчына 19 год. Будзь спакойны—яна будзе працаваць. У нядзелю ў вёску прыбудзе яшчэ 20 рускіх. Я вазьму сабе некалькі штук...». Ефрэйтар 7-й нямецкай пяхотнай дывізіі Вільгельм Гаусман атрымаў пісьмо ад маці з Швейхаузена: «У нас на малочнай ферме таксама ёсць шэсць рускіх. Іх на ноч там замыкаюць. Сярод іх юнакі 14—15 год. Не турбуйся, яны змогуць працаваць».

Лейтэнанту 8 роты 187 палка 81 пяхотнай дывізіі Гергардту Шплет піша фраў Сузі Крамер з Тэпліц-Шэнаў (Судзецкая обл.) 12 ліпеня 1942 года: «Нам павінны прыслаць дзесяць рускіх у півαварню. Ужо я прымушу паварачвацца гэту банду. Ахвотней за ўсё я перабіла-б усіх рускіх».

Тысячы совецкіх грамадзян, гвалтоўна загнаных у нямецкае рабства, гінуць ад голаду, холаду, непасільнай працы і катаванняў. Нямала совецкіх грамадзян, даведзеных да адчаю нечалавечым абыходжаннем рабаўласнікаў, пакончыла жыццё самагубствам. У нямецкіх пісьмах ёсць многа доказаў таго, што нярэдка совецкія людзі лічаць за лепшае памерці, чым быць у рабстве ў немцаў. Вось пісьмо, якое знойдзена ў забітага пад Ленінградам оберефрэйтара 405 палка 121 пяхотнай дывізіі Рудольфа Ламермайера. Гэта пісьмо напісана яго маткай з мястэчка Люгдэ:

«Учора ўдзень да нас прыбегла Анна Ліза Ростэрт. Яна была вельмі злосная. У іх у свінарніку павесілася руская дзяўчына. Нашы работніцы полькі гаварылі, што фраў Ростэрт усё біла, лаяла рускую. Яна прыбыла сюды ў красавіку і ўвесь час хадзіла са слязамі. Пакончыла з сабою, пэўна, у хвіліну роспачы. Мы заспакайвалі фраў Ростэрт, можна-ж за недарагую цану набыць новую рускую работніцу».

IV.

Адказнасць германскіх улад і германскіх грамадзян, вінаватых у нечалавечай экспла̀атацыі гвалтоўна ўведзеных совецкіх грамадзян

Совецкі Ўрад на падставе вышэйпрыведзеных і іншых дакументальных матэрыялаў, якія ёсць у яго распараджэнні, лічыць неабвержна ўстаноўленым, што гітлераўскі ўрад Германіі, топчучы самыя элементарныя правы народаў і правы чалавека, рабіў і прадаўжае рабіць наступныя нечуваныя злачынствы:

шляхам ашуканства, пагроз і гвалту ўганяюцца ў рабства ў Германію многія сотні тысяч мірных совецкіх грамадзян, уключаючы дзяцей, падлеткаў і жанчын;

для мірных грамадзян, якія ўганяюцца, устанаўліваецца рэжым бяспраўных нявольнікаў і непасільнай працы;

совецкія грамадзяне прадаюцца ў рабства прадпрыемствам і прыватным асобам у Германіі, падпадаюць пад усялякія пагарды і катаванні, асуджаюцца на голад і павольную пакутную смерць.

Совецкі Ўрад ускладае, перш за ўсё, на кіруючую гітлераўскую зграю і на камандаванне нямецка-фашысцкай арміі ўсю паўнату адказнасці за гэтыя подлыя злачынствы, якія робяцца ў грубае парушэнне агульнапрынятых правілаў вядзення вайны.

Совецкі Ўрад лічыць таксама цалкам адказнымі за пералічаныя злачынствы ўсіх тых гітлераўскіх чыноўнікаў, якія ведаюць наборам, уводам, перавозкай, утрыманнем у лагерах, продажам у рабства і нечалавечай эксплаатацыяй совецкіх мірных грамадзян, гвалтоўна вывезеных з роднай краіны ў Германію. Выходзячы з гэтага, Совецкі Ўрад лічыць, што такую-ж суровую адказнасць, як і главары гітлераўскай Германіі, павінны панесці такія ўжо выкрытыя злачынцы, як «галоўны ўпаўнаважаны па выкарыстанню рабочай сілы» гаўляйтар Фрыц Заукель і гітлераўскія намеснікі на захопленых совецкіх землях: «рэйхскамісар Украіны» Эрых Кох, «рэйхскамісар Остланда» (тэрыторыі Літоўскай, Латвійскай, Эстонскай і Беларускай Совецкіх Рэспублік) Гейнрых Лозэ і яго памочнік—«генеральны камісар Беларусі» Вільгельм Кубэ, а таксама галоўны натхніцель нямецка - фашысцкіх рабаўласнікаў Альфрэд Розенберг, які займае пасаду «імперскага міністра па справах акупіраваных усходніх абласцей».

Совецкі Ўрад у той-жа час ускладае поўную адказнасць і на прыватных асоб у Германіі, якія нечалавечна эксплаатуюць на сваіх прадпрыемствах ці ў сваёй хатняй гаспадарцы паднявольную працу мірных совецкіх грамадзян. Гэтыя прыватныя асобы павінны панесці сваю адказнасць за ўчыненыя імі совецкім людзям бясконцыя гора і пакуты.

Створаная ў Совецкім Саюзе Надзвычайная Дзяржаўная Камісія па расследванню злачынстваў нямецка-фашысцкіх улад вядзе поўны і дакладны ўлік усіх фактаў, якія адносяцца да ўвозу ў нямецкае рабства совецкіх людзей. Надзвычайная Дзяржаўная Камісія робіць паіменны ўлік тых гітлераўскіх чыноўнікаў і прыватных асоб у Германіі, якія віноўны ў нечалавечай эксплаатацыі і пагібелі совецкіх грамадзян у нямецка-фашысцкай нявολі.

Совецкаму Ўраду і народам СССР добра вядома, што, побач з совецкімі грамадзянамі, мільёны мірных людзей з акупіраваных гітлераўцамі краін Еўропы сілай і ашуканствам загнаны ў нямецка-фашысцкае рабства. Пад шуміху аб славутай «татальнай» мабілізацыі гітлераўцы стараюцца ператварыць у сваіх рабоў новыя сотні тысяч мірных грамадзян Польшчы, Чэхаславакіі, Югаславіі, Францыі, Бельгіі, Грэцыі, Нарвегіі, Галандыі, народы якіх разам з народамі Совецкага Саюза бачаць сваю агульную задачу ў хутчэйшым разгроме гітлераўскай Германіі і ў знішчэнні гітлераўскай дзяржавы, як свайго смяртэльнага ворага.

Совецкі Ўрад выказвае ўпэўненасць, што ўсе зацікаўленыя ўрады салідарны ў тым, што гітлераўскі ўрад і яго агенты павінны панесці поўную адказнасць і суровую кару за свае страшэнныя злачынствы, за гора і пакуты мільёнаў мірных грамадзян, якія гвалтоўна ўводзяцца ў нямецка-фашысцкае рабства.

Прыміце і інш.

В. МОЛАТАЎ.

Масква, 11 мая 1943 года».

НА ФРОНТАХ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

ДЗЕЮЧАЯ АРМІЯ (на Кубані). НА ЗДЫМКУ: Жыхары станіцы Крымская радасна сустракаюць часці Чырвонай Арміі.

БАІ НА КУБАНІ

На Кубані, на паўночны ўсход ад Новарасійска, нашы войскі інтэнсіўным артылерыйскім агнём разбуралі абарончыя збудаванні праціўніка. У паветраных баях і агнём зянітнай артылерыі 12 мая збіта 18 нямецкіх самалётаў.

* * *

Часці Н-скага злучэння працягвалі весці баі з праціўнікам. Экіпаж танка пад камандаваннем капітана тав. Воранава знішчыў нямецкі танк, 5 гармат, 5 кулямётных кропак і да роты нямецкай пяхоты. Аўтаматчык тав. Балтачынян забіў 4 гітлераўцаў і ўзяў у палон двух нямецкіх афіцэраў. Бронебойшчык тав. Убуш Баглікаў агнём з супроцьтанкавага ружжа збіў нямецкі бамбардыроўшчык.

У раёне Лісічанска

У раёне Лісічанска нашы часці вялі баі з танкамі і мотапяхотай праціўніка. На адным участку совецкія байцы зламалі супраціўленне немцаў, прасунуліся наперад і захапілі выгадныя пазіцыі. Знішчана больш 600 гітлераўцаў, падбіты і спалены 4 нямецкія танкі, узяты палонныя.

НА ЗАХОДНІМ ФРОНЦЕ

На Заходнім фронце нашы часці знішчылі да роты нямецкай пяхоты, падавілі агонь 6 артылерыйскіх і 2 мінамётных батарэй праціўніка. На адным участку гітлераўцы спрабавалі пранікнуць у размяшчэнне нашых войск. Агнём артылерыі і аўтаматычнай зброі праціўнік быў адкінуты. На полі бою засталося 40 варожых трупаў.

НАЛЁТЫ НАШАЙ АВІЯЦЫІ НА ЧЫГУНАЧНЫЯ ВУЗЛЫ, АЎТАКАЛОНЫ І АЭРАДРОМЫ ПРАЦІЎНІКА

11 і ўноч на 12 мая наша авіяцыя вялікімі сіламі зрабіла налёты на чыгуначныя вузлы і станцыі — Днепрапятроўск, Палтава, Бранск, Харкаў, Орол, Краснаград, Лазавая, Барвенкава, Мцэнск, Карачэў, Людзінава, Ярцава і іншыя. Адначасова нашы самалёты бамбардыравалі на шасэйных дарогах аўтакалоны праціўніка.

У выніку баявых дзеянняў нашай авіяцыі знішчана і пашкоджана вялікая колькасць чыгуначных эшалонаў і аўтамашын праціўніка з ваеннымі грузамі. На чыгуначных вузлах Днепрапятроўск, Палтава і Бранск назіраліся моцныя выбухі саставаў з боепрыпасамі і воінскіх складаў.

Наша авіяцыя паспяхова бамбардыравала таксама рад нямецкіх аэрадромаў.

ПАРТЫЗАНСКІЯ ЎДАРЫ ПА АКУПАНТАХ

Партызанскі атрад імені Героя Совецкага Саюза Заслонава, які дзейнічае ў адным з раёнаў Віцебскай вобласці, за 5 дзён пусціў пад адкос 6 вайсковых эшалонаў праціўніка. Разбіта некалькі дзесяткаў вагонаў і платформаў. Пад абломкамі вагонаў загінула многа гітлераўцаў.

За гэты-ж час партызаны ўзарвалі два чыгуначныя і 6 шасэйных мастоў.

У баях з нямецка-фашысцкімі акупантамі партызаны захапілі 15 кулямётаў, 56 вінтовак і 16 тысяч патронаў.

* * *

Стаяла светлая ноч. Група партызан, пад кіраўніцтвам Нікалая Г., перарэзаўшы тры рады дротавых загарод, дасягнула чыгункі. Пад рэйкі заклалі тол.

Доўга чакалі хвіліны, калі ўсе падрыхтаванні можна будзе прывесці ў дзеянне. Нарэшце, праз 5 гадзін паказаўся поезд, які ішоў з тэхнікай і боепрыпасамі на фронт. Міхась Ф. падрыхтаваўся і ірвануў за шнур. Раздаўся аглушальны выбух. Паравоз уздыбіўся і паляцеў пад адкос.

Пад абломкамі вагонаў загінула звыш сотні гітлераўскіх салдат, разбіта некалькі дзесяткаў гармат, танкетак і аўтамашын.

ВІЦЕБСКАЯ ВОБЛАСЦЬ.

Партызаны Вілейскай вобласці з кожным днём узмацняюць удары па нямецка-фашысцкіх акупантах.

Партызанскі атрад імені Жэлезняка нядаўна зрабіў налёт на нямецкі гарнізон у вялікім населеным пункце.

Народныя мсціўцы знішчылі 210 варожых салдат і афіцэраў, разграмілі ўправу паліцыі і захапілі багатыя трафеі, у тым ліку 2 склады з харчаваннем.

Напаўшы на ворага нечакана, па дэталёва падрыхтаванаму плану, партызаны правялі гэту аперацыю без страт са свайго боку.

Група партызан з атрада тав. Р. днямі пусціла пад адкос эшалон з жывой сілай і тэхнікай праціўніка. Знішчаны паравоз, 7 вагонаў, забіта 70 гітлераўцаў. Гэтай-жа групай узарваны два масты.

* * *

Група партызан, якая дзейнічае ў Палескай вобласці, пусціла пад адкос два нямецкія воінскія эшалоны. Разбіты паравоз і 16 вагонаў з боепрыпасамі і ўзбраеннем.

Апрача таго совецкія патрыёты разбурылі чыгуначныя шляхі агульнай працягласцю звыш 7 кіламетраў.

ПАЛЕСКАЯ ВОБЛАСЦЬ.

Партызанскі атрад, які дзейнічае ў адным з раёнаў Гомельскай вобласці, 2 і 3 мая вёў жорсткія баі з нямецкай карнай экспедыцыяй. Партызаны нанеслі праціўніку раптоўныя ўдары і знішчылі больш 200 гітлераўцаў.

Захоплены трафеі, у ліку якіх 90 коней з сёдламі, многа ўзбраення і боепрыпасаў.

ГОМЕЛЬСКАЯ ВОБЛАСЦЬ.

* * *

18 і 19 красавіка немцы ішлі ў наступленне на партызанскі атрад, якім камандуе Фама Н. У выніку жорсткіх баёў праціўнік вымушан быў адкаціцца назад.

На трэці дзень вораг падцягнуў свежыя сілы і зноў пайшоў у атаку. Партызаны, спрытна манеўруючы, абыходзячы ворага з тыла і флангаў, нанеслі яму вялікія страты. Толькі забітых салдат і афіцэраў налічана звыш сотні. Яшчэ больш гітлераўцаў было паранена.

У наступленне ішлі два лёгкія танкі. Па дарозе адзін наскочыў на міну, якую партызаны падклалі зараней, і ўзарваўся. Другі танк у паніцы павярнуў назад, праз рэчку, але стары мост праваліўся, і машына загрузла. Пад вечар партызаны ўзарвалі яе.

(Наш кар.).

РАЗГРОМ ГЕРМАНА-ІТАЛЬЯНСКІХ ВОЙСК У ТУНІСЕ ЗАКОНЧАНЫ

ПАЎВОСТРАЎ БОН— У РУКАХ САЮЗНІКАЎ

Штаб саюзных сіл у Паўночнай Афрыцы перадае, што войскі саюзнікаў дасягнулі крайняй канцавіны мыса Бон. Пры ўступленні на паўвостраў войскі саюзнікаў захапілі 20.000 палонных. Адступаючы, праціўнік пакінуў многа зброі і боепрыпасаў. Афіцыйны прадстаўнік штаба саюзнікаў у Паўночнай Афрыцы заявіў, што, па папярэдніх даных, колькасць палонных перавышае цяпер 100.000.

Паўвостраў Бон ізаляваны; патрулі саюзнікаў кантралююць усю яго тэрыторыю. 11 мая механізаваныя часці і патрулі першай англійскай арміі працягвалі прасоўвацца ўздоўж заходняга і ўсходняга берага паўвострава і, злучыўшыся, завяршылі акружэнне паўвострава.

ГЕНЕРАЛ фон АРНІМ УЗЯТЫ Ў ПАЛОН

Спецыяльны карэспандэнт агенцтва Рэйтэр паведамляе па тэлеграфу з штаба ў Паўночнай Афрыцы, што галоўнакамандуючы германа-італьянскімі войскамі ў Тунісе генерал-палкоўнік фон Арнім узяты ў палон.

БЛІСКУЧЫЯ ВЫНІКІ ДЗЕЯННЯЎ АВІЯЦЫІ САЮЗНІКАЎ

Авіяцыя саюзнікаў дабілася ў паўночна - афрыканскай кампаніі бліскучых вынікаў. Пачынаючы з 8 лістапада, авіяцыяй саюзнікаў было збіта звыш 1.700 варожых самалётаў і, акрамя таго, сотні самалётаў праціўніка былі знішчаны на зямлі.

За гэты-ж час авіяцыя саюзнікаў знішчыла па меншай меры 75 непрыяцельскіх караблёў.

476.000 ВАРОЖЫХ САЛДАТ І АФІЦЭРАЎ УЗЯТЫ Ў ПАЛОН

З 1940 года па 9 мая 1943 года ўключна нашы саюзнікі ўзялі ў палон у Паўночнай Афрыцы 476.000 варожых салдат і афіцэраў, з іх 284.000 італьянцаў, 106.000 немцаў і 36.000 салдат іншых нацыянальнасцей.

НАЛЁТЫ АВІЯЦЫІ САЮЗНІКАЎ НА СІЦЫЛІЮ

11 мая звыш 200 цяжкіх і сярэдніх бамбардыроўшчыкаў нашых саюзнікаў у суправаджэнні звыш 100 знішчальнікаў зрабілі налёт на порт Марсала (Сіцылія). У выніку налёту ўзніклі вялікія пажары. Адначасова з паветра былі атакаваны порт Катанія ў Сіцыліі і востраў Пантэлерыя.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

А1195.